

PINTÉR VIKTÓRIA: DÖNTÉSEIBEN LAKOZIK AZ EMBER

GODA GÁBOR: *RAJ* -

Nem akarja kiszolgálni a nézőt, hanem létrehozatja vele a színházat. Igazi összművészeti (raj)projekt. Szépen hozzánevel minket az előadáshoz, végig fenntartva az *elkülönböződésnek*, a részvétel megtagadásának a lehetőségét.

Nehéz egy ennyire komplex előadásról írni, mert amikor ilyen intenzíven kereső formát próbálunk rajtakapni, akkor szembesülünk igazán a szó esetlegességével, a közlés sérülékenységével. Írásomban bár óvatosan, megpróbálok körülmozogni, letapogatni az előadást, de számolnom kell a túlmagyarázás, vagy épp a szóbeli megközelíthetlenség buktatóival.

Fotók: Lajti Balázs

R A J. Ez a három fekete betű vetítődik egymás mellé, egy hatalmas fehér körbe, egyterű halmazba a nézőkkel szembeni projektor fekete hátterére. Betűk, jelek csoportja egymás mellett. Összeolvasódnak. Működő jelek mindenütt. Rögtön a két, egymást alapvetően ellenpontoszó, ugyanakkor egymás karakterét legjobban kiemelni tudó szín. A fekete meg a fehér, örök feszültség, az egyensúly dinamikája. A

kétdimenziós körrajz a színek közötti feszültségben azonnal túllép önmagán. Kiszedi magát a térből. Mutatkozik, elkülönül valamitől. Úgy tűnik, mintha a nézők csoportjának egyfajta absztrakt, sematizált megjelenítése lenne. Az előadás tehát odasűrit minket. Összegyűjt, kollektivizál. Ez a kezdőpont. Meghívja a nézőt, legyen a fehér halmaz része.

Pár perccel később Goda Gábor néhány mondattal megadja az előadás alapszerkezetét. Nem magyarázza túl, nem erőszakoskodik, egyszerűen csak megteremti a közös eseményteret. Rövid használati útmutatót ad. Pontosabban felvázolja azokat a kapcsolati hálókat, amelyek működésbe hozásával az előadás szerves alkotóelemei leszünk/lehetünk.

Bakó Tamás

Az előadás alapkérdései rajtunk is állnak, a mi testünktől, jelenlétünktől, vizsgálati eredményeinktől is függnék. A kérdések már a szórólap szövegéből is ismerősek: „Mi mozgatja a rajt? Hogyan működik, hogyan kommunikál, hogyan hoz döntéseket? Felfogható-e a raj egységes énként? Az emberiség maga felfogható-e úgy, mint összetett lény? És az egyes ember maga felfogható-e mint mikroorganizmusok, sejtek, érzelmek és gondolatok sokaságából álló raj?” Sokfelé szaladó irányvonalakat határoznak meg.

Úgy tűnik az előadás (raj) egybetartása miatt szükséges volt kijelölni a vizsgálat tárgyát, megtalálni a kérdések keresztmetszetét, a raj körvonalait. A kérdések mögött meghúzódó mozzanatosság a döntéshozatal alapszerkezetének vizsgálatát teszi meg az előadás anyagának. Goda Gábor világossá teszi, itt feladatunk van. Az előadás, vagy ahogy Goda nevezi, tanulmány, a döntést (a mi döntéseinket is)

analizálja. Visszavezeti egészen saját nyelvi eredetéig, vagyis magát a szóanyagot is a vizsgálat részeként kezeli. Vagyis minden, ami jelen van alkotóelemként mutatkozik. A szómag, a nyelv műveltető energiája által már a fogalom alapanyagának, eredőjének mozgalmasságát is felmutatja. A döntés szavunk így válik a szemünk előtt egy organikus, lélegző fogalommá, amelynek hatósugara természetsszerűleg el kell hogy találjon valamit/valakit, hiszen vonatkozásrendszerek szövevénye szüli.

Döntéseink tehát életünk rezgéshullámaként is felfoghatók. És ebben az értelemben etikai vetületet is kap, amennyiben azok hatással vannak a környezetre. Vagyis a döntés, a cselekvő ember, valamilyen oldalra elmozduló lendületeként is értendő, így a döntésben rejlő cselekvőképesség lehetőséghatványait azonnal játékba hozza.

Cselekvő színház ez, amelynek a létezés/a létező/a lét a terepe. Azzal, hogy az Artus az előadással mint közös vizsgálati térrel számol, a sok apró döntésben ide-oda mozgó *darabos egészt* az előadás lezárhatatlansága, paradox módon az eldönthetetlenség felé mozdítja ki. A közönség beléptetésével a részvétel színházelméleti fogalmát is megtisztítja. Azzal, hogy a döntés aktusát radikalizálja, a színházat is mint pillanatnyi döntések alakuló terét jelöli meg. Nem akarja kiszorgálni a nézőt, hanem létrehozhatja vele a színházat. Igazi összművészeti (raj)projekt. Szépen hozzánevel minket az előadáshoz, végig fenntartva az *elkülönböződésnek*, a részvétel megtagadásának a lehetőségét. Érzékeltetik, hogy csak a tapasztalattal reflektált kérdés képes beépülni. Miután minden néző kapott egy *laser pointert*, a kíváncsiság apró piros lézerpöttyei pillanatok alatt szanaszét szórtak minket a térben.

Az előadás azonnali döntéshozatalra kondicionált minket. Az addig kivetített fehér halmaz részhalmazokká válik, s ezzel választás elé állít.

Goda Gábor

Az önpozicionálás bár olykor humoros formákat ölt (Pál utcai, vagy vörös inges), mindig a legmélyebb identitá szerkezeteket birizgálja. A halmaztér először még csak ketté van osztva, két lehetőséget ajánl fel, majd a választások időbeli előrehaladásával egészen a tizenkettő részéig aprózódik az egész. Az így szeletelődő térben kell megtalálnunk, folyton aktualizálnunk nemcsak a helyünk, hanem azt is rögzítenünk kell, hogy a sok egyforma piros pont közül melyik felel meg a sajátnak. A saját pötty persze addig érdekes, amíg önmagamra vonatkozó döntéseket kell hozni, onnantól kezdve, hogy a döntés egyre homogénebbé válik (mondjuk, Goda Gábor instrukciója ez: haladjunk egy bolyban a térben!), egyszerre már nem a saját pöttyön van a hangsúly, hanem az egész organikus működtetésén. Érdekes tapasztalat, hogy a közönségnek éppen ezeknél az osztott központú, nagy szabadságfokkal rendelkező gyakorlatoknál nem sikerül létrehozni a vizsgálati anyagot, vagyis ahol nem magunk, hanem a másik a viszonyítási pont, amikor egyetlen döntésen több tíz emberrel osztottunk. Csak akkor tudunk „jól” működni, ha az előadástól megkapjuk a „mankókat”, a döntést sugalmazó instrukciókat, és még ekkor is számottevő anomáliát termelünk.

Bakó Tamás

Az egyéni kíváncsiság, a saját felfedező utak ebben az egy órában valahogy erősebbeknek bizonyulnak annál, mint hogy létrehozzunk valamely magunkat meghaladó entitást. Persze ez sem teljesen igaz, mert közben folyik az Artus koncentrált, ámulatba ejtő előadása, amely egy másik vonalon ugyan, de teljesen magába szippant minket, szembogaraink állandó vonzásával beleold saját élményterébe, ezáltal sikerül közös jelenvalóságba huzaloznia jelenségvizsgálatait. Az előadás hagyja megmutatkozni a köré sűrűsödő művészetet. Megmutatja, hogy az anyag önmozgásaiból létrejövő találkozások, az impulzus által gerjesztett térszerveződések művészi formára lelnek. Vegyük például, ahogy a fizikatankönyvekből ismert vasforgács a láthatatlan mágneses térben maga köré gyűjti a fémtárgyakat. A vonzások és taszítások aritmikus mozdulatai különös táncot hívnak életre a függőleges falap felületén. Vagy amikor fehér négyzetekbe vezérelt lézerpöttyökkel komponálunk egyszeri és megismételhetetlen művet. Megannyi előadás az előadásban.

A *RAJ* pillanatnyi és megtervezett kapcsolódások összessége. Ebből adja ki a formáját. Az esetleges ugyanúgy része, mint az előre kitalált. Így a képlékenysége, fluiditása jó értelemben éberén tartja az összes résztvevőt. Sőt, elképesztő intermediális kísérletekkel használja ki a tudomány, a technológia artisztikumát. Például lézerpontjainkat a táncoló Bakó Tamás zsebébe vezetve, a táncos test a szemünk előtt esik szét apró, porszerű részecskékre (ezzel mintegy minket is magában tartva). A vetítívászronra csapódó szemcséket a mozgó test jelene, létezésének, működésének pulzálása tartja egybe. Az újra és újra formálódó test, amely egyben önmaga állandó újraalakuló körvonala is, a seregélyek csoportos

röptét idézi, ugyanakkor lételméleti metafizikai irányba is nyit. Ott vibrálunk folyamatosan a jelenvalóságban, s mint részecskék egy tárgy szerkezetében, benne rezgünk az előadás testében mi is. Ezek a rezgések, ha szerencsénk van, egymásba játszódások, interferenciák adják majd az előadás elején kivetített fehér, absztrakt kommuinó mozgalmas, valós téridejét.

Az előadás szembesít a hiányosságaimmal, szembesít azzal, hogy nem elég fejben eldönteni, hogy tapsolni szeretnék már akkor, amikor a metronómok kattognak, de még senki nem tapsol, vagy hogy nem elég magamban felállni, vagy legalább a székekkel együtt kibillenni és eldőlni az előadással szinkron tengelyre. (A fináléban minden tárgy és szereplő ferdén hanyatlik a térre. Ez a pillanatba rögzült kép jelzi, hogy az előadással elmozdultunk mi is. Lépésenként dőlünk bele a katarzisba.)

A kritika kritikája, hogy nem tudja visszaadni azt a többrétegű éberséget, amelybe az előadás összművészeti eseménytere belepörget. Nem tudok beszélni külön a zseniális zenekarról, az önmagát folyton többszöröző játéktérről, az összhang tárgyi manifesztumairól, vagy arról, ahogy megannyi oldalról felfénylik előttünk a döntés anatómiájának művészi formakeresése. Az ARTUS az, ahol ott kell lenni. A kritika nem képes odavinni, csak szuggerálja a Döntést, hogy nézd meg, éld át, és figyelj arra egy kicsit, hogy kik vesznek körül, tanuld meg arra az egy órára a ritmusukat, hogy kilépve a színházból, kicsit több legyél, mint mikor oda beültél.

Goda Gábor: *RAJ* (Artus)

Előadó: Goda Gábor. Táncos: Bakó Tamás. Zenészek: Kertész Endre, Mózes Zoltán, Philipp György. Alkotó munkatársak: Kocsis Gábor, Debreczeni Márton. Kreatív

technológia: Papp Gábor, Hajdu Gáspár (XORXOR). Zenei vezető: Philipp György.
Rendező: Goda Gábor.

Veszprém, Latinovits – Bujtor Játékszín, 2017. május 27.

A Tánc Fesztiválja XIX. Országos Kortárs Összművészeti Találkozó